

וקראת לשבת עיונג

עיון תורני בפנינו באגדה ובסולת פלאו

גליון מס' 554

מטות מסעי

כ"ז תמוז התש"פ

טל': 054-8457834 | לקבלת העלון בדוא"ל: shlomi1122@gmail.com

לע"נ שאול בן סלביה ע"ה | לע"נ יוסף בן מרסל ז"ל | לע"נ המדוכא ביסורים ר' שמעון חי בן רחל רשל ע"ה

לאורו נלך

קווים מדמותו המופלאה של מרן מלכא, רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

לפני עשרות שנים ארע בירושלים מקרה מזעזע. במהלך קטטה שפרצה בין עבריינים ב"מרכז כלל" בירושלים, נעלם אדם אחד, ועלה חשד סביר כי הוא נרצח.

ברם, לא היו עדויות ברורות לכך שהוא נרצח, ואשתו נותרה עגונה. כלומר, הסרת יכולת להתחתן מחדש.

כמובן, במקרים נוראים כאלו, עלולה האשה להיזנות עד סוף ימיה בבדידות נוראה. וגדולי הדיונים נדרשו למקרים שכאלו. מקרים קשים אלו נגעו עד מאוד לליבו הרחום של מרן, שעשה הכל כדי למצוא פתח בהלכה, להתיר את הנשים מעגינותן.

גם באותו מקרה מזעזע שארע בירושלים, התברר עד מהרה לחוקרי המשטרה, כי רק מרן יוכל למצוא פתח להתיר את האשה. ואכן, בבווקרו של יום בהיר נתנה נידית משטרה ליד ביתו של מרן, וחוקרי משטרה חמורי סבר ירדו ממנה, כשהם אווזים בשני קלסרים עבי כרס, תחת בית שחיים.

הם התקבלו במאור פנים בביתו של מרן, הסבירו את סיבת בואם ונכנסו לחדרו של מרן, שם ישבו וסיפרו לו על המקרה המצעער, ובסיום דבריהם הניחו לפניו את הקלסרים ובהם כל חומר החקירה, הרגיש והמסווג.

"כבוד הרב" אמרו ביראת כבוד, "החומר הזה יקר ערך במיוחד, כיוון שהוא עוסק בכנופיות העבריינים שביירושלים. קיים חשש סביר, כי כנופיות אלו יתודעו לכך, שהחומר נתון לעיונו של הרב, והם ינסו לפרוץ אל הבית ולהניח את ידיהם עליו. משום כך, אנו נציב אבטחה מיוחדת סביב ביתו של הרב, עד שהרב יסיים את עינו בחומר הרגיש!" מרן שמע את דבריהם, נענע בראשו, והסתגר בחדרו, לצורך כתיבת התשובה.

חוקרי המשטרה נפרדו לשלום, ושמו פעמיהם החוצה. שם, מחוץ לבית, קיימו הערכת מצב, והנחו את שוטריהם להיערך לאבטחת ביתו של הרב, לכל הפחות במשך החודש הקרוב. "מדובר בחומר סבון, ובכמות אדירה של מסמכים ופרוטוקולים" תדרכו את אנשיהם, "חודש ימים, זהו לכל הפחות פרק הזמן שיקח לרב עובדיה יוסף לעבור בעיון על שני הקלסרים העבים, ולכתוב על פיהם תשובה הלכתית".

הם לא צפו את העתיד להתרחש ביום שלאחר מכן. ואכן, מה מאוד נדהמו השוטרים, כאשר למחרת היום בשעת בוקר מוקדמת, נראה מרן יוצא מפתח ביתו, ושני הקלסרים העבים תחת בית שחיו. "מסרו את הקלסרים לממונים עליכם" אמר מרן לשוטרים והעביר לידיהם את הקלסרים, "אני סיימתי את התשובה. האשה הותרה מעגינותה!" "מה?!" נדהם החוקר הבכיר, שהוזהק למקום, "הלא זה לא יתכן! זהו למעלה מכוחותיו של בר אנוש, לעבור על כל החומר בלילה אחד, לזכור את כולו, ועוד לכתוב על כך תשובה הלכתית!"

"בחן אותי" הציע מרן בחיוך. החוקר לא התמהמה. הוא שלף באקראי מסמך מאחד הקלסרים והחל מצטט, כשהוא משנה בכונה מן הכתוב. אלא שמרן עצר אותו לאלתר, והעמיד אותו על הציטוט המדויק... תדהמתו של החוקר הוכפלה. הוא אחז את ראשו בשתי ידיו ומלמל: "לא, איני מאמין. איני מאמין, מימי לא ראיתי תופעה שכזו..."

בפתח הגליון

ברכה"ג שלום מאיר ואלק שלום"א

"למה יקצוף האלקים על קולך"

רבים האנשים הפרוצים בנדריים - עולים לתורה ונודרים, מבטיחים תרומות לצדקה, להחזקת בית הכנסת ולימודי תורה או מצויים באיזו צרה, רחמנא ליצלו, ונודרים שאם יעזור ה' וישיעם יעשו כך וכך, או יתרמו כך וכך - ובבוא השעה מסיחים דעתם, שוכחים מהעניין. ואינם משערים כמה חמור עניין הנדריים! אינם יודעים שהמלך שלמה, החכם מכל אדם, הזהירנו: "אל תתן את פיך להחטיא את בשרך, למה יקצוף האלקים על קולך וחיבל את מעשה ידיך". ואמרו: "בעוון נדריים, בניו של אדם מתים", רחמנא ליצלו. יש למהר לשלם את הנדר, או לפנות אל הרב ולערוך "התרת נדריים" כדין. המגיד מדובנא זצ"ל הסביר מדוע החמירה התורה כל כך בעונשם של הנדריים שלא קויימו. וכדרכו, הסמיך לכך משל מאלף:

מעשה באדם שהגיע לעיר הגדולה ואין בידו פרוטה לפרטה. ממה יחיה, התייצב בתחנת המשטרה ושאל האם זקוקים הם לשוטר. לשוטר לא היו זקוקים, אבל לסוהר - בהחלט. כך התוודע לאסיריים ולתנאי חייהם, כלואים בתאים צרים ומצחיניים, נמקים בתנאים איומים. היה אגף מרווח יותר, ובו אסיר אחד שזכה לתנאי רווחה. ידיו לא נכבלו באזיקים ורגליו לא הוגשו לנחושתיים. שאל לפשר היחס המועדף, ונענה: "האסירים האחרים הם חלאת החברה, עבריינים מועדים ופושעים מסוכנים. לכן מוחזקים הם בתנאים מגבילים ומתייחסים אליהם בכל חומר הדין. אבל איש זה היה סוחר נכבד שאיתרע מזלו ונהפך עליו הגלגל, הנושים דחקו בו וידו לא השיגה לפרוע את חובותיו. הוא נכלא כאן לימים מספר, עד שיובא לפני השופט ויוכרז רשמית כפושט רגל". "פושט רגל?!" היה זה עבורו מושג חדש. "אדם שאין ידו משגת לשלם את חובותיו, מוכרז כפושט רגל ופוטרם אותו מתשלום", הסבירו. "וכי מה יעשו לו אם אין ביכלתו לשלם, האם יטלו את נפשו?!"

דברים של טעם הם. אם כך, מה מעשיו פה, במסדרונות האפולויים של בית הכלא, במשמרות חדגוניות תמורת משכורת דחקה? עוד באותו יום הגיש את התפטרותו. פנה ליקר שבמלונות העיר ושכר מערכת חדרים. הזמין את המובחרים שבמעדנים ושבע רוב טובה. לאחר ימים מספר, שאל האכסנאי אודות התשלום.

"את האמת אומר", השיב. "אין לי". האכסנאי נדהם, והוא ציטט באוזניו: "וכי מה יעשו לי אם אין ביכלתי לשלם, האם יטלו את נפשי?!" תבעו האכסנאי למשפט, אך הלה התייצב בשלווה לפני השופט ואמר בשאננות: "מבקש אני שיכריזו עלי כעל פושט רגל", חד וחלק... זעף השופט וזעם: "הלקוהו מאה מלקות והשליכוהו לצינוק!"

כאן התקומם האיש ומוחה: "היכן הצדק והיושר? הלא אך לפני שבוע ראיתי אדם שפשט את הרגל, בילה כמה ימים ברווחה ושולח לחפשי, פטור מחובותיו!"

גער בו השופט: "אין כאן מקום להשוואה! הלה היה סוחר ישר דרך שהמר לו גורלו והפסיד בעסקיו - גלגל הוא שחוזר בעולם, ועלול לקרות לכל אחד. אין מקום להענישו, הוא נענש דיו באבדן נכסיו. אבל אתה, מי הכריחך להתפטר ממשרתך ולהכנס לבית המלון, להונות את בעליו ולשכור את הנאה שבחדריו וליהנות ממבחר מטעמיו? אם ידעת שאין ביכלתך לשלם, היה עליך ללון בחוצות ולפשוט יד ללחם!"

והנמשל: אדם שימעד ויחטא באחת מכל מצוות ה' אשר לא תעשינה, יכול להצטדק ולומר כי היצר הרע הסיתו, ובהיותו בשר ודם נכשל ומועד. כך יכול הוא ליחל לרחמי שמים, למידת רחמים וחמלה. אבל כאשר הוא עצמו, מיוזמתו, נודר ומחייב את עצמו בדבר שאין בכוחו לקיימו - על כך ייענש בכל החומרה. שכן, מי הכריחו להכניס עצמו בחיוב זה!

הבה נמשיך את קו המחשבה: אדם ההולך לעסקיו ונתקל במראה שאינו צנוע, בפריצות חוצות, ואין לך מראה שאינו מותר רישומו, יכול הוא לומר: רבנו של עולם, אנוס אני וטרוד במחייתי, מחול לי, הצילני מהשפעה משחיתה. אין הבורא בא בטרוניא עם בריותיו, ויעתר לתחינתו. אבל אם הוא מכניס עצמו לנסיון - במה יצטדק ומה יוכל לומר להגנתו?!"

עולים במעלות

הגות, מחשבה ומוסר

המסעות - כור המבחן

יש להבין, מה ראתה התורה לפרט לנו את כל ארבעים ושניים המסעות שנסעו וחנו בני ישראל במדבר במשך ארבעים שנות נדודיהם במדבר?

תכלית הדבר הוא לדורות כדי שעם ישראל יראו את כל הניסים שהקב"ה עשה לאבותינו במשך ארבעים שנה בלכתם בארץ לא זרועה, מקום נחש, שרף ועקרב והכל בהשגחה מופלאה של השכינה בליווי עמוד האש, עמוד הענן, המן ובארה של מרים ועוד ניסים רבים אחרים וזאת כדי שנכיר טובה למי שאמר והיה עולם.

אך עדיין יש להבין, לשם מה הקב"ה הטריחם מלכתחילה בכל כך הרבה מסעות, אנשים, זקנים, נשים וטף, הרי יכלו לשהות בכל חניה פרק זמן ארוך יותר?

על כך ענה הגאון רבי יוסף חיים זצוק"ל, בספרו "בניהו" (ע"פ הגמרא ברכות ה): תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנן אלא על ידי ייסורים ואלו הן: התורה, ארץ ישראל והעולם הבא. ארץ ישראל מניין? כמו שכתוב, "כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך" (דברים ה, ה) ולאחר מכן אומר הכתוב, (פס' ז) "כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה". כאמור, הקב"ה רצה להוריש לעם ישראל את הארץ המובטחת לכן ייסר אותם במסעות במדבר.

אך עדיין, הדבר טעון הסבר, מדוע בכלל צריך להתייגר כדי לזכות בשלושת דברים אלו, התורה, ארץ ישראל והעולם הבא? הייסורים הם כור המבחן כדי לבחון אם באמת מגיע לאדם לזכות במתנות אלו. לדוגמה, כאשר אדם לומד תורה אפשר לומר שלומד לשם כבוד, שררה או מניע זר אחר, אך אם הוא לומד גם כאשר קשה לו על אף כל הייסורים שתוקפים אותו, סימן מובהק הוא שלימודו לשם שמים כדי לעשות נחת רוח ליוצרו.

הוא הדין בעניין ארץ ישראל והעולם הבא. כאשר בני ישראל באו לנחול את הארץ אפשר לחשוב שכל מבוקשם היה כדי לאכול מפריה ולשבוע מטובה לכן הקב"ה הביא עליהם את ייסורי המסעות הללו כדי לבחון אותם אם גם לאחר כל התלאות שיעברו על ראשם, ירצו בכל זאת להמשיך במסע הנדודים בשביל להיכנס לארץ המובטחת. כן הדבר בעניין העולם הבא, אפשר שאדם מקיים את המצוות כעבד המשמש את רבו על מנת לקבל פרס, אך כאשר הוא ממשיך לעבוד את ה' חרף הייסורים שבאים עליו, מוכח כי הוא עבד ה' אמיתי שעובד את אלוהיו ולא על מנת לקבל פרס, לא רק מתוך יראה אלא מאהבה ולכן שכרו רב וראוי הוא להיות בן העולם הבא!

(שולחן שבת המבוואר)

מטמונים מהפרשה

הגיגים ומעשיות

"ולא תקחו כפר לנפש רצח אשר הוא רשע למות" (לה, לא).

בימי בית שני - אמר הגאון רבי משה סופר בעל ה"חתם סופר" - היו מעמידים כהנים גדולים שאינם ראויים אלא שהיו נותנים ממון רב כדי לזכות ולהתמנות לתפקיד הרם. אולם כהנים גדולים אלה לא היו מוציאים את שנתם שכן היו נכנסים ביום הכיפורים אל בית קדש הקדשים, ומכיון שלא היו ראויים לכך היו נפטרים קודם שתכלה השנה.

אם כך - אמר ה"חתם סופר" - נמצא שבעת כזאת יוצאים ההורגים בשגגה מעיר המקלט בכל שנה או פחות מכך...

דבר זה מרומז בפסוק: "ולא תקחו כפר" - אל תקחו כופר כדי למנות כהן גדול שאינו ראוי, "לנפש רצח אשר הוא רשע למות" - כי על ידי כך תגרמו לרוצח שישוב טרם זמנו!

"ואנחנו נחליץ חשים לפני בני ישראל" (לב, יז).

הצדיק רבי יהודה לייב מגור, בעל ה"שפת אמת", התגורר בילדותו בבית סבו הגדול הצדיק רבי יצחק מאיר, בעל "חדושי הרי"ם". לילה אחד האריך הילד יהודה לייב בתלמודו עד עלות השחר, ורק אז עלה על מיטתו לשינה קצרה.

בבקר השכם נכנס לחדרו סבו הצדיק, וכאשר ראה את נכדו ישן, העיר אותו משנתו העמוקה, והוכיח אותו בדברים קשים על כך שעדיין ישן הוא בשעה כה מאוחרת, ואינו קם בזריזות לעבודת ה'. הקשיב הילד יהודה לייב לדברי סבו, וכאשר סיים הסב את דברי התוכחה, ספר לסבו כי ישן מפני שקד על תלמודו במשך כל הלילה.

מדוע לא אמרת מיד? - שאל הסב - והרי אם הייתי יודע, לא הייתי מוכיח אותך בדברים קשים?

בפרשת מטות - ענה הילד - רואים אנו שמושה רבינו הוכיח את בני גד ובני ראובן בדברים קשים. לאחר שמושה רבינו סיים את דבריו, עונים בני גד ובני ראובן: "ואנחנו נחליץ חשים לפני בני ישראל".

לכאורה קשה - שאל הילד יהודה לייב - אם היה בדעתם מתחילה לעלות ולהלחם, מדוע נתנו למושה רבינו להוכיח אותם בדברים קשים? שהרי מיד כאשר התחיל משה רבינו בתוכחה היה עליהם לספר לו מה מחשבותיהם?

אלא - תירץ הילד - בני גד ובני ראובן שמחו על ההזדמנות לשמוע דברי מוסר ממושה רבינו, האם יוותרו על כך? וכי מילתא זוטרתא היא לשמוע דברי מוסר מפי משה רבנו?!

כך גם אני - סיים הילד - אם הייתי מספר כי ישנתי מפני שלמדתי כל הלילה, לא הייתי זוכה לשמוע את דברי המוסר הנפלאים של סבא...

ביני לבני

הרה"ג פנחס ברייער שליט"א
מח"ס "לגדל" על חינוך ילדים

פוחדים מעצמם (ג)

פחד הוא אחד המניעים היותר חזקים וסמויים המנהלים

אותנו בעיקר בתת-מודע ולעלות עליו זו תגלית מדהימה, משום שכאשר עלינו על הפחד אנו יכולים להציב סימני שאלה למקור הפחד ולהתחיל להתמודד אתו.

לרובנו, החששות והפחדים עטופים בהמון עטיפות ענייניות ושכליות דרכם אנו משקרים עצמינו יום יום מתוך בריחה לשמוע את מה שהקול הפנימי מעורר בנו. אנו משכנעים עצמינו שהכול נעשה מתוך ידיעה ובחירה, בזמן שהכל בריחה אחת גדולה.

לכן, בזמן של עצירה כשאנו עם הפנים לקיר, זו הזדמנות מדהימה להכיר את עצמנו ולנסות לפרוח ע"י שלא נפחד להתעמת עם ההרגשה המפחידה.

זו הזדמנות לשאול את עצמינו שאלות מהותיות, לאחוז את השור בקרניו ולבדוק: מי אומר שלהיות לבד זה אסון, אולי להיפך, זו הזדמנות ללמוד להתמלא מעצמי ולא ע"י תלות מוחלטת במחמאות ואישורים סביבתיים.

מי אומר שסדר יום שלבנוי הוא הנכון, אולי דווקא מעט גמישות בסדר היומיומי תוסיף רוגע

ושלווה לכל הסביבה ותוריד את מפלס המתח מכל איהור או שינוי תכנית!?
מי אומר שאתה הוא הזן ומפרנס? מיליארדים של בעלי חיים עברו את משבר הקורונה ללא שום דאגה כמו מיליוני ילדים פעוטות ותינוקות, אולי זו הזדמנות לחיות אמונה ולא רק לדקלם או לצפצף (כלשונו של החזן"א) אמונה. דווקא נקודת השפל בעת משבר תוביל לחינוך פנימי לאמונה.

בהמשך ככל שמזהים את הפחדים המניעים אותנו ואנו יודעים גם להתעמת איתם ככלל הידוע 'לא לפחד מהפחד', אנו גם לומדים להתחבר למשאבים הנפשיים שלנו, לזהות מה הרגיע אותנו, מהו מנגנון הגנה יעיל שעזר לנו לצלוח משברים.
ע"י העלאת תוכן מהתת-מודע למודע, אנו לומדים לחיות עם ארגז כלים יעיל ומרגיע, דבר שאין אותו לכל הבורחים למיניהם.

לפעמים דווקא הרגשת חוסר האונים, החידלון חוסר הוודאות, מביאה אותנו לחוויית אמונה עוצמתית שאין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים ושוב נחזור ל'קורונה' בו אנשים חשו שלכסף אין משמעות אמיתית, מיליארדים התאדו בכמה שבועות, אין משמעות לאזרחות אמריקאית כמו איחוד האירופי, לא היה לאן לברוח ולא איך לברוח.

חברים! אין, כולם בבידוד... רופאים! גם הם חסרי אונים... אז על מי נשענים?! רק על אבינו שבשמים! זוהי הזדמנות של כמעט פעם בחיים להתחבר לאמת ממקום נקי של אמונה.